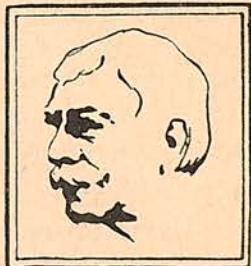


ГАЛЕРИЯ на ВЕЛИКИ ХОРА

Иванъ Вазовъ



ЕДИНЪ КЖТЬ ОТЪ СТАРА-ПЛАНИНА

На 21 юлий 1882 г., по четири часа зараньта, азъ излизахъ изъ разрушения и печаленъ Сопотъ, възседналъ върху здравото муле на Рачо Чобана, за да обходя Стара-планина.

Придружаваха ме, като водачи, стопанинътъ но почтеното животно, шо ездѣхъ — Рачо Чобанътъ, съ покачена на рамото мартинка; бай Михалъ, нѣкогашъ строгъ пандуринъ, сѫщо въоруженъ съ пушка и съ единъ дѣлъгъ ножъ — и двамата пеши; четвъртото лице, шо ми правѣше другарство, бѣ единъ ученикъ отъ пловдивското реално училище. Той ездѣше на скромно магаре, което бѣ на товарено съ особената честь, да носи две хубаво натѣпкани съ провизии дисаги, изъ които привѣтливо поглеждаха главите на три стѣкла съ славно киселерско вино. Изъ тая ранна дружина тичаха ту напредъ, ту назадъ две малки кучета, които се обрѣщаха при името: „горко“!

Мѣлчаливо вървѣхме нагоре по каменистия рѣтъ, наричанъ „Трапъето“, единъ прагъ на Стара-планина, която съ всичката си дивостъ и величие изпрѣчваше и въздишаше предъ очите ни своите огромни гѣрбушки, обрасли съ трѣнаци и бурени, прорити отъ пороите и прорѣсени съ голѣми остри каменяци. Навремени се спирахме и изврѣщахме да гледаме великолепната панорама, шо представя долината на Стрѣма, която почва на западъ отъ Клисурския проходъ и свѣршва на изтокъ до Калоферската стража. На югъ я загражда Срѣдна-гора съ своите черни върхове: „Кривчо“, „Осари врѣхъ“ и „Бог-

данъ“. Тая долина, една отъ най-живописните въ България, до днесъ не е привлечла вниманието на никой знаменитъ пѣтешественикъ ориенталистъ.

Отъ дѣсната ни страна, изъ разстѣчените гѣрди на планината, гѣрмѣха глуко водопадите, чиито вълни отъ каменъ на каменъ, отъ яма на яма се хвѣрляха съ бѣсна бѣрзина до самите поли на планината, дето се изгубваха, раздѣлени на малки вадички и бари, изъ градините.

Мулетата спрѣха да си починатъ. Бай Михалъ запали цигарата си, посочи надѣсно въ дола, който прави рѣката, къмъ една сграда, окрѣжена съ градина, насадена съ бобъ и каза:

— Тукъ е Бойковата нива. Тукъ преди шестъ годинъ, въ сѫщия денъ, бѣ се натѣпкалъ цѣлъ Сопотъ. Бѣгаха отъ турцитѣ . . . всички бѣгаха! . . . Хората бѣха излѣзли презъ нощта голи и боси, безъ дрехи, безъ обувки, безъ завивки . . . Пази Боже . . . то бѣ страшно . . . онияти деца като ревнали, че запискали . . . единъти казва: „турци идатъ . . . Сюлейманъ паша“; други вика: „русите сѫ на Карловския пѣтъ“. Не знаешъ, кого да вѣрвашъ, не знаешъ, кѫде да идешъ . . . А пѣкъ всичко оставихме въ село . . . Моята жена, поразената, въ страхъ си изнесла на грѣбъ дотукъ преждата, шо работѣше на Цача Гайтанджията, а врѣвата съ жѣлтиците оставила на полицата . . . Да ѹ се не види преждата! . . . Баремъ единъ хлѣбъ да бѣ взела, да не гладуваме . . . Чакаме, хѣ това, хѣ онова, кога ей че иде Ангелъ Дудулътъ. „Турцитѣ влѣзоха,,